

Obraćenje izabranog naroda

Rim. IX—XI

Stjepan Kukulja

Židovski narod u ekonomiji spasenja

Jehuda, onaj koji priznaje ili hvali Boga,¹ to je narod kome je Gospodin namijenio posebnu i najodličniju zadaću u spasenju čitavog čovječanstva.

Zemlja u kojoj su se zbivali najveći događaji u historiji roda ljudskoga, zove se Palestina, Hanaanska zemlja, obećana zemlja, zemlja meda i mlijeka.² Ovu je zemlju Gospodin obećao i dao onima koje je odabrao, i kojima je iskazivao posebno bogatstvo svoje beskrajne ljubavi.

Stoga se i zove taj narod odabranim narodom. Oni su Izraelci t. j. Božji narod, jer su Gospodinu, a Gospodin njima veoma blizu.

Vrlo je zgodno označio glasoviti biblicista Lagrange povijest Izraelaca riječima: »Povijest Izraelaca je kao tragedija koja se odigrala pred poganima, a završuje se apoteozom Boga Izraelova.«³

Izraelski je narod imao biti prema veličanstvenom planu Božjem vrlo važan faktor u ekonomiji spasenja. Razmatrajući divne namjere što ih je dobri Bog imao sa židovskim narodom, mi se duboko klanjamo i divimo svemogućnosti Božjoj kao i lakoći kojom ona izvodi svoje, za nas neistražljive, putove.

Čovjek, kao i čitav vidljivi i nevidljivi svijet djelo su ljubavi Božje. Očekivali bismo kod razumnih bića reciprocitet ljubavi prema svom Stvoritelju. Nerazumni stvorovi dali su i davaće taj reciprocitet, dakako prema svojoj prirodi i na svoj način.

Čovjek, ta uistinu najljepša slika Božja, sprema se u času, kad bismo od njega očekivali *Te Deum* za sve svrhunaravne, nuznaravne (*praeternaturalia*) i naravne darove, na čin koji nas pot-

¹ Cor. a Lapide: *Commentaria in omnes s. Pauli epist.*, p. 65.

² Exod. 3, 8.

³ »L'histoire d'Israël est comme une tragédie jouée devant les païens, et qui se termine par l'apothéose du Dieu d'Israël«, M. J. Lagrange: *Saint Paul: Épitre aux Romains*, p. 67.

puno zapanjuje. On u tom času počinja najveći apsurd i sarkazam — grijeh.

Prvi čovjek Adam, i prva žena Eva počinise grijeh, istočni, smrtni grijeh. Tim jedinim činom počinio je prvi čovjek, reprezentant sviju generacija, najtežu revoluciju i srušio prvotni plan Božji. To je onaj grijeh što ga je počinio prvi čovjek kršeći zapovijed Gospodnju: »Ali s drveta znanja dobra i zla ne jedi; jer u kojigod dan uzjedeš s njega, smrću ćeš umrijeti«. ⁴

Čovjek, najplemenitiji stvor Božji na zemlji, postao je neprijatelj Gospodinu i raskinuo zlatnu nit milosti posvetne koja ga je vezala sa Stvoriteljem. Istočnim je grijehom čovjek neizmjerio uvrijedio svoga Stvoritelja.

Grijeh i uvreda Boga je neizmjerio i jedino zlo u pravom smislu te riječi. Shvatiti težinu toga zla može samo Bog, jer neizmjerio može da shvati samo Neizmjerni. »Grijeh je: bezakonje«. ⁵

Istočnim grijehom pao je čovjek u bezdan siromaštva, jer je izgubio sve svrhunaravne i nuznaravne (praeternaturalia) darove. Naravni su mu darovi doduše ostali, jer pripadaju nužno razumnoj čovječjoj naravi, ali ni oni nijesu ostali bez promjene. Razum je izgubio svoj prvotni intenzitet, a volja, kraljica duševnih moći čovječjih, postala je sklona na zlo.

Svemu tome pridružio se izgon iz raja zemaljskoga. Prvi ljudi nijesu bili vrijedni da stanuju u vrtu raskoši, stoga ih je Bog izagnao iz njega da »u znoju lica svoga« kao prognanici »jedu kruh svoj«. ⁶

Stanje prvih predstavnika čovječanstva bilo je doista vrlo bijedno. Ovdje potpuno pristaju riječi Pisma: »Koji jedahu poslaticu, ginu na ulicama; koji odrastoše u skrletu, valjaju se po bujništu«. ⁷

Strašne je tragove na prvim ljudima ostavio grijeh. Bili su kao orobljeni. Ono najsvetije i najdragocjenije, sveti plašt milosti Božje, bio je uništen, satrt. Prvi predstavnici roda ljudskoga bili su potpuno bijedni na tijelu i na duši.

Njihovo je tijelo sazrilo da postane prah iz kojega je stvoreno, ⁸ a duša im potpuno zrela da primi također sebi primjerenu plaću, vječni pakao.

A što sada? Mislim da čovjek psihološkom nuždom iza učinjena grijeha dolazi na to pitanje. Da, što sada? On nema u sebi ničega o što bi se podupro, da nade ma samo i sjenu pozitivna odgovora na to pitanje koje neumoljivom nuždom traži odgovor, a prijeti i strašnim paklom u slučaju negativna odgovora.

⁴ Gen. 2, 17.

⁵ I. Joan. 3, 4.

⁶ Gen. 3, 19.

⁷ Thren. 4, 5.

⁸ Gen. 3, 19.

Strašan li je to čas za čovjeka kojega je odgovor mogao biti samo negativan.

I u tom strašnom času rješava to otsudno pitanje sam Gospodin Bog. To drago Božje rješenje jasno ćemo spoznati istom na sudnjem danu. »Bog je ljubav«,⁹ kaže sv. Ivan. Pa i tu tešku nesreću pada prvog čovjeka, rješava Bog samo neizmjerljivošću svoje ljubavi.

Kažnjavajući prvog čovjeka, za taj strašan prekršaj, a kažnjavajući u njem i nas sve, taj Sudac pun ljubavi podjeljuje čovjeku u ime svog presvetog Veličanstva: oprostjenje, amnestiju. Toj najvažnijoj amnestiji prema kojoj sve amnestije iščezavaju, dodaje Bog svečano obećanje te nas po njemu opet iznenaduje neizmjerljivošću svoje ljubavi i dobrote.

On će poslati Sina jedinoga¹⁰ da spasi čovjeka, da ga pomiri s nebom, i da ga oslobodi od pakla. To se svečano Božje obećanje, kao granitni, ničim nerazorivi spomenik, nalazi u prvom Evangelju. Božji čovjek Mojsije rasvijetljen Duhom Svetim, zabilježio ga je ovako: »Neprijateljstvo ću metnuti među tebe i ženu, sjeme tvoje i sjeme njezino; ona* će satirati glavu tvoju, a ti ćeš vrebati petu njezinu.«¹¹

Davao-zmija koji je ljude zaveo na grijeh, biće satrt Sjemenom Žene, a ljudi postaće opet sinovi Božji i baštinici kraljevstva nebeskoga.

Tako je eto bio riješen prvi i najteži problem: Ljudski rod neće kao neka osuđena bijedna masa naći svoje vječno obitavalište

⁹ I Ioan. 4, 8.

¹⁰ Ioan. 3, 16.

¹¹ Gen. 3, 15.

* Kritično izdanje revidirane Vulgate ima: *ip sa* tj. žena. U hebrejskom originalu riječ: *zera*^c (inuškog roda), znači: sjeme, potomak žene koji će satrti glavu zmiji.

Septuaginta ima prema hebrejskom originalu: *αὐτός*, iako je *σπέρμα* srednjeg roda.

Stari latinski prijevodi prevedeni iz grčkog imaju većinom *ipse*. (Bog. Smotra, god. XXIII broj 4 p. 366).

Vulgativni kodeksi imaju: *ip sa* i *ip se*. Zanimljivo je kako je taj: *ip se*, prelazio u: *ip sa*. Mislim da tu treba istaknuti osobito dva momenta. Prvi: slabo poznavanje grčkog, a osobito židovskog jezika u doba kad su se kodeksi prepisivali. Drugi: veliko poštovanje prema Bl. Djevici Mariji. Stavivši naime: *ip sa*, dogmatski stavak Gen. 3, 15 ostaje netaknut, a uz to se postizava gramatička pravilnost. Klasičan primjer za to u Kodeksu Toletanskom. On ima: *ip se*: Međutim u riječi »*ipse*« je *e* brisan, i nad njim napisan: *a*.

Sv. Jeronim, prevodilac sv. Pisma sa židovskog, i dobar poznavalac Septuaginte koju je vrlo cijenio, ima u »*Liber Hebraicarum quaestionum in Genesim*«: *ipse*. Kaže: »*Melius habet in Hebraeo: ipse conteret caput tuum, et tu conteres ejus calcaneum*«. (Migne, P. L. XXIII p. 991).

u paklu, nego se je Gospodin smilovao i našao način kako će kao dobri otac skupiti oko sebe svoje zalutale ovce, uništiti tešku im optužnicu i otvoriti im svoje nebeske stanove.

Pitanje je riješio sam Bog, zato je i riješenje dostojno Boga.

S pisanim nerazorivim zakonom, zapisanim ne na kamene ploče, nego u živo ljudsko srce: sa živom nadom i čežnjom da što prije dođe Emanuel¹² koji će zbaciti strašnu težinu grijeha, koja ga je tištala, živjelo je potomstvo Adamovo.

No malo pomalo počele su se sve jače osjećati posljedice prvoga grijeha. Iza prolivene bratske krvi¹³ došlo je razdoblje za koje kaže prorok iz Tarza: »Zato ih predade Bog pohotama srdaca njihovih u nečistoću da sramote tjelesa svoja među sobom samima, budući da zamijeniše istinu o Bogu lažju, i častiše i služiše stvoru protiv Stvoritelja koji je blagosloven navijek.«¹⁴ Sveti Augustin primjećuje na to: »Uzljubiše tamu, a ne svijetlo, zavolješe sljepoću, a ne vid.«¹⁵

Da odvrati ljude s puta grijeha i nepravde, podizao je Gospodin pojedine pravednike, patrijarhe koji su riječima i životom svojim tumačili Božji zakon kao jedino ispravni životni put.

No kad je rod ljudski ostao i na to gluh, čuje se iz neba vrlo neobični tužni akord: »Pokaja se (Gospodin naime), što je stvorio čovjeka na zemlji.«¹⁶ Zašto? Jer se Zemlja odvratila od Gospodina. Bolna dijagnoza: »Videći Bog da je zloća ljudska velika na zemlji, i da je u svako vrijeme sve mišljenje srca njihova upravljeno na zlo.«¹⁷ I došla je strašna kazen nanovo uvrijeđenog Boga: Gospodin uništi pokvarene stanovnike općim potopom.¹⁸ Od ljudi ostade samo pravedni Noa i sinovi njegovi.

Da sačuva prvotnu objavu, i da rod ljudski dostojno spremi za dolazak Spasiteljev, odluči Gospodin u svojoj beskrajnoj mudrosti da od koljena Noina posebno izabere jedan narod, u čijoj će sredini neugasivo gorjeti luč vjere u jednoga pravoga Boga.

U općoj tami neznaboštva i krivoboštva izlaziće iz toga naroda neprestane reflektorske zrake koje će u sveopćoj duhovnoj tami biti uzvišena propovijed: Ima jedan Bog! Taj Bog će poslati Spasitelja svijeta!

Narod što ga je Gospodin tako odlikovao, bio je narod izraelski, židovski. Taj je narod dao čovječanstvu ujedno Spasitelja, Boga-Čovjeka, Isusa Krista.

¹² Is. 7, 14.

¹³ Gen. 4, 8.

¹⁴ Rom. 1, 24, 25.

¹⁵ »Amaverunt enim tenebras et non lucem; dilexerunt caecitatem et non visionem«, Patrolog. lat. XXXVI, p. 645.

¹⁶ Gen. 6, 6.

¹⁷ Gen. 6, 5.

¹⁸ Gen. 6, 17.

Čuvari najbogatijih trezora

Praotac ovoga, od Boga izabranog naroda, bio je, Bogu i Židovima vrlo omiljeli, Abraham. Patrijarha Abram a kasnije Abraham, živio je u zemlji »Ur Chaldeorum«. ¹⁹ Iz zemlje haldejske pozove Gospodin Abrahama u novu, njemu nepoznatu zemlju hanaansku da oživotvori s njim i njegovim potomstvom veličanstveni svoj plan. »Izidi iz zemlje svoje, i od roda svojega, i iz doma oca svojega, pa idi u zemlju koju ću ti ja pokazati«. ²⁰

Da nagradi tu veliku žrtvu, nastavlja Gospodin: »I učiniću od tebe velik narod, i blagosloviću te, i proslaviću ime tvoje, i bićeš blagosloven«. ²¹ U tim je riječima postavljen temeljni kamen budućoj Božjoj državi, tu je postavljen temelj onim divnim obećanjima koja su se, kako ćemo vidjeti, stoljećima nizala iz ustiju Božjih proroka dok nije došao onaj koji treba da se pošalje, koji je iščekivanje naroda. ²²

Židovski je narod bio više nego samo tisućgodišnji branič vjere u jednoga pravog Boga, on je bio i jedini čuvar njezin. Jednoboštvo je dragocjena biljka koja je uspijevala jedino i samo u zemlji odabranoga naroda.

Ne samo to! Kad je kasnije Bog pozvao Mojsija da izvede Izraelce iz ropstva egipatskih faraona, Mojsije po Božjoj zapovijedi uredi i kodificira čitav vjerski, privatni, socijalni i politički život naroda tako da se čitav taj život kretao oko jedne samo centralne točke — Boga.

To je teokracija. Bog svagdje i u svemu! Ta ideja prožima čitav javni i privatni život odabranoga naroda. »Židovski je narod bio u tom originalan, što njegovo državno uređenje nije bilo ni monarhijsko, ni oligarhijsko, ni demokratsko, nego teokratsko«. ²³

To je jedini primjer takove državne forme u historiji ljudskoga roda, a čini se da će jedini i ostati. Tako je eto po kodeksu Mojsijevu sam Gospodin rukom svojom zahvatio u cio život svoga odabranog naroda. On Bog Izraelov, a Izrael njegov narod.

Kasnije su Izraelom vladali kraljevi. Došlo je do toga po jakom utjecaju okolnih neznabožačkih naroda, premda nije bilo u Božjoj intenciji. Gospodin je to dopustio. Židovski su si kraljevi bili svijesni da su samo vidljivi Božji zamjenici: pravi kralj u eminentnom značenju te riječi bio je uvijek Gospodin.

Razumljivo je dakle da je svijest: »Jedini Bog i nitko drugi naš je vladar i kralj«, silnim ponosom napunjala svakoga podanika

¹⁹ Gen. 11, 31.

²⁰ Gen. 12, 1.

²¹ Gen. 12, 2.

²² Gen. 49, 10.

²³ »Le peuple juif avait cette originalité que sa constitution nationale n'était ni monarchique, ni oligarchique, ni démocratique, mais théocratique«, Revue biblique, 1906, Tom. III, p. 200.

one osebujne države koja se doista razvijala samo pod žezlom Neizmjernog Vladaoca — Boga.

Ali nije teokracija bila jedino dragocjeno blago što ga je posjedovao odabrani Božji narod.

Sveti Pavao gledajući pronicavim svojim okom sve ono što je Bog obećao i dao izabranom narodu, nabraja u zanosnom klimaksu silne riznice blaga čiji je vjerni čuvar i stražar bio narod židovski.

Evo kako to sve izbraja u svojoj glasovitoj poslanici Rimljanima — za koju je rekao Sabatier da bi se mogla nazvati: »Religijska filozofija čovječanstva«²⁴ — sv. Pavao, jedan od najvećih židovskih sinova: »Ta oni su Izraelci: njihovo je posinjenje, i slava, bogoštovlje i obećanja. Njihovi su oci, i od njih je Krist po tijelu.«²⁵

Najprivlačiviji dio od svih obećanja bila su za Židove: *αι επαγγελιαι*, kako ih naziva Pavao.

Sva obećanja, počevši od Abrahama do zadnjega starozavjetnog proroka Malahije, ulijevala su u srce svakog Židova posebnu nadu i radost. Obećanja bila su jak magnet, ljekovito ulje, i najbolji melem svakom židovskom srcu u teškim danima njihove povijesti.

Zvijezda pak u koju se najradije upiralo oko svakog pojedinca kao i čitavog naroda bio je onaj centrum svih obećanja, o mesijanskom kraljevstvu i željno očekivanom Kralju. Mesijansko kraljevstvo, i slavni Kralj-Mesija bio je najdraži objekt mišljenja, kako malom sedmogodišnjem židovskom djetetu, tako i sijedim rabinima koji su dane i noći proučavali Toru.

I što su teži bivali dani naroda odabranoga, i što su teže bile kazne za sve one narodne grijehe i otpade, to je i nada u mesijansko kraljevstvo i u Mesiju osloboditelja bivala čvršća i jasnija. Kulminacija pak te nade razvila se za asirskog i babilonskog sužanjstva, i za rezolutne sile Danijelova četvrtog kraljevstva²⁶

Bog je, kako sam već prije spomenuo, prva obećanja postavio u vjernog Abrahama kad mu je rekao: »U tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji.«²⁷

Abraham je Boga zaista smatrao apsolutnim Gospodarom, njemu je isti Bog bio »branič« i »plaća veoma velika.«²⁸

Tom dakle starozavjetnom velikom pravedniku Gospodin je još nekoliko puta ponovio isto obećanje.²⁹

²⁴ »La philosophie religieuse de l'humanité«, P. Sabatier: L'Apôtre Paul, p. 158.

²⁵ Rom. 9, 4. 5.

²⁶ Dan. 2, 40.

²⁷ Gen. 12, 3.

²⁸ Gen. 15, 1.

²⁹ Gen. 18, 18; 22, 17, 18.

Ovo najviše obećanje, po kome će sjeme Abrahamovo dati svemu svijetu Spasitelja, provlači se kao zlatna nit od Izaka, sina Abrahamova, do Jakova i sve dalje dok ne dođe do one vidovitosti Božjih proroka koji su nam potpuno otkrili veličanstvenu sliku Božje providnosti o Mesiji i njegovu kraljevstvu.

Svi proroci, veliki i mali upravo se natječu da što zornije prikažu veliko i blagosloveno doba mesijanskoga kraljevstva i nastoje bogatom poezijom i silnom čežnjom da prođu u onu zlatnu budućnost, vapijući usto da što prije dođe onaj sretni čas, kad će se pojaviti Mesija, svijetlo onima što sjede u tmini i sjeni smrtnoj.³⁰

Već Izaija, taj evanđelist Starog zavjeta, proreče o Mesiji, kruni svega starozavjetnog očekivanja, da će se roditi od majke Djevice, i da će mu biti ime Emanuel, što znači: Bog s nama.³¹

A prorok Ozeja gleda u duhu Izraela gdje cvate kao ljiljan u doba Mesijina dolaska.³² Što je »bliže spasenje«,³³ to veća čežnja obuzima proroke za Mesijom.

Raduj se, Jeruzaleme: »pripravio je Gospodin svetu mišicu svoju pred svim narodima, da vide svi kraljevi zemaljski spasenje Boga našega.«³⁴ Doći će »korijen Jesejev«³⁵ i oslobodiće narod svoj. On će imati puninu vlasti: »I metnuću ključ doma Dovidova o rame njegovo: kad on otvori, neće nitko zatvoriti, a kad on zatvori, neće nitko otvoriti.«³⁶ I doći će izabrani od svih naroda«³⁷ da otupi i spasi palog čovjeka. Doći će Emanuel, i biće među sinovima ljudskim, jer mu je milina među njima prebivati³⁸ »Ohrabrite se, i nemojte se bojati, sam Bog će doći i spasiće vas.«³⁹

I opet psalmista usrdno moli: »Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje, i spasenje svoje daj nam.«⁴⁰ Gospodin će poslati pravog posrednika između neba i zemlje, stoga govori prorok Zaharija pun svete radosti: »Kliči, kćeri Jeruzalemska, evo kralj tvoj dolazi k tebi pravedan i spasitelj.«⁴¹

A prorok Joel kliče da odzvanja trublja na Sionu, jer dođe dan Gospodnji, i Gospodin je blizu.⁴² I Izaija diže glas svoj govoreći: »Ustani, rasvijetli se, Jeruzaleme, jer dođe svjetlost tvoja, i

³⁰ Ps. 106, 10.

³¹ Is. 7, 14.

³² Os. 14, 6.

³³ Rom. 13, 11.

³⁴ Is. 52, 10.

³⁵ Is. 11, 10.

³⁶ *ibid.* 22, 22.

³⁷ Ag. 2, 8.

³⁸ Pröv. 8, 31.

³⁹ Is. 35, 4.

⁴⁰ Ps. 84, 8.

⁴¹ Zach. 9, 9.

⁴² Joel, 2, 1.

slava Gospodnja obasja te«. ⁴³ I opet na drugom mjestu kao da gleda pred sobom »očekivanje naroda«, ⁴⁴ govori: »Rodi nam se dijete, sin nam se dade«. ⁴⁵

Isti taj Izaija opisuje veličinu Mesije pregnantnim riječima: »I zvaće se: divni, savjetnik, Bog silni, otac budućega vijeka, knez mira«. ⁴⁶ I nitko nije tako snažno, plastički i simbolički ocrtao sretno mesijansko doba kao opet prorok Izaija. Jakim, istočnjaku dragim, slikama i poredbama crta on to najsretnije zlatno doba:

Kad pohodi Bog narod svoj i pojavi se Mesija, tad će i zemlja biti refleks njegove blagosti i miroljubivosti. Vuk će boraviti s janjetom, a ris s jaretom; lav i ovca biće zajedno, i moći će ih malo dijete tjerati. Krava i medvjedica zajedno će pâsti, a lav će jesti slamu kao i vò. Maleno još od sise ne odbijeno dijete, igraće se sa zmijama. U to će dakle sjajno vrijeme Jesejev korijen prizivati svi narodi. ⁴⁷

Sudovi su Gospodnji nedokučivi. Vječna Riječ neće se roditi u velikim palačama punim istočnjačke raskoši, već u malenom gradiću Betlehemu, baštini slavnoga kralja Davida:

»I ti Betleheme Eirato, iako si najmanji među tisućama Judinim, iz tebe će mi izaći koji će biti gospodar u Izraelu, kojemu su izlasci od početka, od vječnih vremena«. ⁴⁸

André Charue u svom djelu: »L'incrédulité des Juifs dans le Nouveau Testament«, veli: »Među obećanjima koja su dana narodu, centralna je točka: porođenje Mesije iz židovskog naroda«. ⁴⁹

Ali i mučenička, soteriološka zadaća Mesijina našla je svoga proroka: »A on bolesti naše nosi i nemoći naše uze na se, a mi mišljasmu da je ranjen, da ga Bog bije i muči. A on bi ranjen za naše prestupke, izbijen za naša bezakonja«. ⁵⁰

I opet: »Žrtvovan je, jer je sam htio, ali ne otvori ustiju svojih: kao janje na zaklanje vođen bi, i kao ovca nijema pred onim koji je striže, ne otvori usta svojih«. ⁵¹

Sve što sam spomenuo, a osobito ono što Pavao naziva: *αι επαγγελιαι* ⁵² jesu oni bogati trezori, koji imaju na sebi pečat vječne realnosti, a koje je Gospodin u svojim vječnim namjerama povjerio

⁴³ Is. 60, 1.

⁴⁴ Gen. 49, 10.

⁴⁵ Is. 9, 6.

⁴⁶ ibid.

⁴⁷ Is. 11, 6—11.

⁴⁸ Mich. 5, 2.

⁴⁹ »Le point central des promesses faites au peuple est la naissance d'un Messie de race juive«, p. 312.

⁵⁰ Is. 53, 4, 5.

⁵¹ Is. 53, 7.

⁵² Rom. 9, 5.

židovskom narodu. Ta obećanja bila su krasna melodija koju je najradije slušalo, patnjama iskušano židovsko srce u veličanstvenom jeruzalemskom hramu.

Vode izabranog naroda

Oduvijek su narodi imali svoje vode, koji su davali smjernice kuda će krenuti cijelo mnoštvo. Psihologija se mase vječno ponavlja. Masa, bila to inteligencija ili obični puk, uvijek se pokorava toj psihologiji. Masa je onakva, kakvi su vođe, jer je oni odgajaju. Vode snose odgovornost za najveći procenat čina što ih masa izvodi. I to, bilo in actu, bilo in causa.

Imajući ovo pred očima vrlo je važno da vidimo tko su bili, i kakvi su bili vođe, pretstavnici židovskog naroda. Ovo je pitanje to važnije što upravo vode presudno utječu na paradoksnu historiju njegovu.

Esejci i terapeuti

Jedne i druge mogli bismo nazvati nekom vrstom pretkršćanskih monaha. S obzirom na askezu su jedni i drugi slični.⁵³ Terapeuti su živjeli oko Aleksandrije među helenistima i prihvatili su njihovu kulturu. Esejci žive u početku oko Mrtvog mora. Izbjegavaju ženidbu, a u koječem su se udaljili od Objave, jer uz pravoga Boga štiju i sunce. Zabacuju krvne žrtve koje su se dnevno prikazivale u hramu, a žrtvuju posebnim obredom kod svojih kuća.

Odvise su malobrojni, a da bi mogli biti reprezentanti židovskog naroda.

Saduceji

U ovu grupu spadaju ljudi zadojeni grčkom kulturom, bogataši i tadanji mogućnici, te herodovci. Saducejima su bili više na srcu politički interesi nego religiozni. I uzgoj i saobraćaj i običaji, duboko im utisnuše u dušu materijalističko naziranje na svijet, koje svodi životnu sreću samo na materijalni prosperitet i uživanje.⁵⁴ Herodovci zapravo nisu bili nikakva posebna stranka. Oni su bili privrženi dinastiji Herodovaca, jer im je to donosilo koristi, dakle iz sasvim ličnih interesa.

Saduceji su živjeli prema načelima grčkog filozofa Epikura komu je naslada najveće i jedino dobro, a bol jedino zlo.⁵⁵

Usto su Saduceji zabacivali neumrlost duše i uskrsnuće tijela. Dakako da je tom zabacivanju razlog jasan, i svako je tumačenje suvišno. Ni ove ne možemo nazvati pravim vođama odabranog naroda. I brojem i utjecajem suviše su malobrojni, a da bi to mogli biti. Protivnici saduceja bili su

⁵³ Dr. J. Felten: Neutestamentliche Zeitgeschichte, I, p. 401.

⁵⁴ Felten: N. Zeit., p. 385.

Farizeji

Prema svjedočanstvu Josipa Flavija bili su farizeji »glasoviti tumačitelji zakona«, a ujedno oni koji zakon svom točnošću vrše, držeći »otačku predaju« isto tako važnom i obvezatnom kao i zakon Mojsijev.⁵⁶

Farizeji su u početku zaista vjerno vršili propise zakona Mojsijeva, no kasnije ohladnje srce njihovo i oni vrše samo ubitačno slovo zakona, a ne duh njegov. Za njih su pisane riječi Bernardina a Picconio: »O, nepokvareni i neprevarljivi Božji sude! Kako ćeš biti strašan pokvarenom i grešnom čovjeku koji druge poučaje, a sam ne čini; koji druge sudi i osuđuje, a sam ista zla čini, koji hoda u plaštu dobrote, a zao je.«⁵⁷

Farizeji su stvorili sistem u kojem je duh ništa, a formalna spo-
ljašnjost sve, sistem kome je manje stalo do čistog i ispravnog mišljenja, nego do izvanje legalne točnosti, sistem u kojem više znače bogoštovni propisi, nego vječne norme ćudorednosti.⁵⁸

Farizeji su iskvarili ideju o Bogu i o Mesiji. Bog (Jahve) je u ekskluzivističkom smislu Bog Židova, a nije Bog i drugih naroda. Sva proroštva o Kristu koji će trpjeti, biti pogrđen, popljuvan i propet,⁵⁹ potisnuli su farizeji tako u pozadinu, da je po njima bilo gotovo nemoguće zamisliti izmučenoga, ubijenog Krista.

Farizeji su mrzili rimsko gospodstvo, pa je stoga prema njihovoj ideologiji imao Mesija biti onaj slavni kralj koji će podići prijesto Davidov i skinuti sa Židova sramotni i teški rimski jaram.

Soteriološka se misija Mesije po farizejskom shvaćanju sastojala u tom što će svi obdržavati propise Mojsijeva zakona, onako kako će ih Mesija svojim primjerom najsavršenije poučiti. Sasvim, dakle, oprečno čitavoj mesijanskoj ideologiji, i svim pro-
roštvima o Sinu Čovječjem.

Farizeji su se isticali domoljubljem. Kad bismo današnjim riječnikom krstili njihov nacionalizam, mi bismo ga nazvali rasnim šovinizmom. Radi toga, a i radi izvanjske točnosti u vršenju zakona, narod ih je vrlo cijenio i štovao.

Farizeji bijahu vjeran odraz duševnoga i religijskog stanja židovskoga naroda. To vrijedi uz neke preinake, i recipročno.

Oni bijahu fotografski odraz židovskoga narodnog mentaliteta. Farizeji su dakle doista vođe židovskoga naroda.

⁵⁵ Dr. Joseph Felten: o. c. II, p. 523.

⁵⁶ Felten: o. c. I, p. 408.

⁵⁷ »O incorruptum, et incorruptibile Dei iudicium! Quam terribile eris homini corrupto et corde non recto, alios docenti et non facienti, alios iudicanti et damnanti, et eadem mala facienti, habenti speciem boni, et veritatem mali«, J. P. Migne: Scripturae S. cursus comp., Rom. p. 69.

⁵⁸ A. Reatz: Jesus Christus, p. 264.

⁵⁹ Mat. 20, 17—19; 10, 32—34; Luc. 18, 32—34.

Krist i farizeji

Nije od male važnosti da pogledamo opreke između Krista i farizeja. Krist i farizeji su dva svijeta koji se isključuju, dva pola koji se jakom snagom međusobno odbijaju. Susrela se ljubav s mržnjom, punina istine s formalizmom. Susrela se poniznost s ohološću, svetost s lažnom krepošću. Sastao se dobri pastir koji dušu svoju polaže za ovce⁶⁰ s trgovačkim plaćenicima.

Krist je našao riječi pune topline i ljubavi za sve koji su Ga tražili; Krist je otvorio širom svoje srce i privio na nj carinike, bludnice i sve one sa dna bijede i moralnog taloga. Samo je jedna vrsta ljudi za koju nam izgleda kao da Krist nema topline i osjećaja. To su farizeji. Farizeji i književnici zatvorili su srca svoja, i ogradili duše svoje svakoj zraci Istine, nisu dali da ih ona ogrije i da podigne život na garištima njihovih duša. Krist ih zato kori, otkriva njihovu duhovnu bijedu, skida krinku i vrlo dobro udešenu masku njihove svetosti, i otkriva njihovu dušu vazda spremnu na kameleonsko pretvaranje.

Krist ih kori da su ostavili zapovijedi Božje, a drže se ljudskih predaja: pranja vrčeva i čaša, i mnogih drugih stvari koje su slične ovima.⁶¹ Oni su prema Kristovim riječima slijepci i vode slijepaca.⁶²

Stoga će carinici i bludnice prije doći u kraljevstvo Božje nego oni.⁶³ Jao tim pobijeljenim grobovima koji se izvana čine lijepi, a iznutra su puni nečistoće i mrtvačkih kostiju.⁶⁴ To su oni koji ocjeđuju komarca, a proždiru kamilu.⁶⁵ To su oni koji otvaraju grobove mrtvih proroka govoreći: da smo mi kojom srećom živjeli u ta vremena, nikako to ne bismo učinili,⁶⁶ a ipak su kasnije upravo oni do vrha napunili mjeru otaca.

Već prije spomenuti André Charue veli: »Glavni protivnici novog proroka iz Nazareta bili su farizeji, a među njima osobito književnici. Za njih je bio Isus neprijatelj farizeizma, velika opasnost rabinskom židovstvu; on prezire i krši zakon o suboti (Marc. 2, 23—28; 3, 1—6), zabacuje predaje preda (Marc. 7, 1—23), oskvrnjuje sam sebe jer se druži s grešnicima.«⁶⁷

⁶⁰ Ioan. 10, 11.

⁶¹ Marc. 7, 8.

⁶² Mat. 15, 14; Luc. 6, 39.

⁶³ Marc. 7, 8.

⁶⁴ Mat. 15, 14; Luc. 6, 39.

⁶⁵ Mat. 23, 31.

⁶⁶ Mat. 23, 27.

⁶⁷ Mat. 23, 24.

⁶⁸ Mat. 23, 29, 30.

⁶⁷ »Les principaux adversaires du nouveau prophète de Nazareth sont cependant les Pharisiens et, parmi ceux-ci, surtout les Scribes. Jésus leur apparaît comme l'ennemi du Pharisaïsme, comme un danger grave pour le

To su eto bitne oznake voda židovskog naroda, i takav je odnošaj bio između Krista i njegovih nepopravljivih neprijatelja — farizeja.

Narodno shvaćanje mesijanskog kraljevstva

Kad znademo kakvo su shvaćanje o Mesiji i mesijanskom kraljevstvu imali vode, tada će nam biti lako razumljivo kakvo je mišljenje o toj fundamentalnoj stvari morao imati narod.

Da prodremo do dna židovske duše koja je svakom česti svog bića težila za mesijanskim kraljevstvom, moramo najprije dobro promotriti jedan vrlo važan uvjet njenog formiranja, a to je »četvrto Danijelovo kraljevstvo«⁶⁸ t. j. rimsko gospodstvo nad Židovima.

Iza babilonskog sužanjstva bili su Židovi pod perzijskom vlašću sve do 330 godine t. j. dok nije perzijskoga kralja Darija III porazio Aleksandar Veliki. Iza toga potpadoše Židovi pod vlast Aleksandra Velikog, pa pod dinastiju Seleukovića, dok se napokon poslije teških progona i krvavih unutrašnjih borbi ne nadoše pod rimskom vlašću. Palica je od Jude bila oduzeta.⁶⁹ Judejom zavlada tudinac Herod.

Po tadašnjem uredenju rimske države Palestina je postala rimskom provincijom kojom je upravljao upravitelj kao neki potkralj, a bio je u svem odgovoran vrhovnom šefu rimske države — caru. Ti upravitelji nosili su naslov prokuratora.

Sve provincije plaćale su prema svojim imućstvenim prilikama od Augusta određeni redoviti porez.⁷⁰

»Ali osim toga su doprinosili posebno podavanje u naravi (annona) za oficire, vojnike i službenike koji su bili smješteni u provinciji.«⁷¹ No ni to još nije bilo sve. »U provincijama je osim temeljnog poreza (zemljarina, tributum soli vel agri) bio propisan također lični porez (tributum capitis)«.⁷²

Rimljani ipak nijesu dirali Židovima u vjeru, a nijesu ih niti spriječavali u bogoslužju. Ostavili su im k tome još i mnoge povlastice.

Judaïsme des rabbins: il méprise et viole la loi du sabbat (Marc. 2, 23—28; 3, 1—6) rejette les traditions des ancêtres (Marc. 7, 1—23), se souille au contact des pécheurs«, A. Charue: L'incrédulité des Juifs dans le N. T. p. 78.

⁶⁸ Dan. 2, 40.

⁶⁹ Gen. 49, 10.

⁷⁰ Felten: Neutestamentliche Zeitgeschichte II, p. 353.

⁷¹ »Dazu kam aber noch eine besondere Naturlieferung (annona) für die in der Provinz stationierten Offiziere, Soldaten und Beamten«, ibid..

⁷² »In der Provinzen wurde ausser der Grundsteuer (tributum soli oder agri) auch eine persönliche Steuer (tributum capitis) erhoben«, o. c. p. 354.

Rimski porez i bezobzirni rimski poreznici bili su Židovima silno omraženi. Svijest da oni, Izraelci koji su od Boga izabrani narod, moraju plaćati ovakav nepravedni porez, silno je boljela Židove. Ta se bol pod vodstvom farizeja pretvorila u neugasivu mržnju na neznabožačku rimsku vlast i na sav rimski narod.

Razumljivo je onda zašto su uvijek radosno zakucala sva židovska srca kad im se samo i spomenulo mesijansko kraljevstvo.

Sin pustinje, isposnik Ivan nije bio Mesija, no on je naviješćivao dolazak i neposrednu blizinu kraljevstva Mesijina, stoga je k njemu grnulo toliko mnoštvo.

Mesijansko kraljevstvo bilo je najdraži predmet njihove bujne istočnjačke mašte, no ta, poniženjem i ropstvom razdražena mašta, stvorila je o mesijanskom kraljevstvu sliku dijametralno oprečnu onoj koju su naslikali i navijestili proroci. »Očekivano kraljevstvo trebalo je da posluži proslavi Jahve, ali su se nadali da će se ta proslava vrlo dobro prilagoditi nacionalnoj pobjedi Izraela.«⁷³

Prema mišljenju židovskoga naroda Mesija će se iznenada spustiti iz oblaka na zemlju negdje u blizini jeruzalemskog hrama. To je iskoristio i davao kušajući Krista.⁷⁴

Mesija će okupiti oko sebe sve Židove, staće im kao najodličniji vojskovođa na čelo, srušiće sramotni rimski jaram, i osnovati silno kraljevstvo, a u tom će kraljevstvu odabrani narod vladati svim ostalim narodima. Taj silni kralj-ratnik proširiće do nevidena sjaja ono nekad slavno Davidovo kraljevstvo.

Mesija i njegovo kraljevstvo sjaće kao vječno sjajna zvijezda koja ne pozna zapada.

Program, dakle njihova Mesije je nacionalna slava i sloboda, mnoštvo blaga i udovoljenje svim narodnim težnjama.⁷⁵

A kako je narod shvaćao soteriološku misiju Mesije? Eto: Mesija će osloboditi svoj potlačeni narod od ropstva i jarma rimskoga. Tom kralju i kraljevstvu klanjaće se svi zemaljski kraljevi i kraljevstva. »Mesija koji ima doći, nije oslobodilac od grijeha, nego neki heroj koji će Židove osloboditi od Rimljana, i učiniti ih gospodarima cijelog svijeta.«⁷⁶

Naravski da će samo Židovi, kao odabrani narod, imati glavnu i odlučnu riječ u tom kraljevstvu koje će Mesija samo za njih i osnovati. Ovamo spadaju samo potomci velikog oca Abrahama, svi se drugi isključuju.

⁷³ »Le royaume attendu devait servir à la gloire de Jahvé, mais on aimait à croire que cette glorification s'accommoderait très bien d'un triomphe nationale d'Israël«; A. Charue: »L'incrédulité des Juifs dans le Nouveau T., p. 31.

⁷⁴ Mat. 4, 5.

⁷⁵ A. Charue: p. 229.

⁷⁶ Jelenić: Povijest Hristove Crkve, p. 7, I.

U svom djelu: »Jesus Christus«, veli prema tome August Reatz: »Politička mesijska ideja bijaše samo posebna forma profinjenog svjetskog duha, koji je uvijek spreman da Božju stvar podvrgne svjetovnoj i da božansku vladu zamijeni sa svjetovnom«.⁷⁷

Obnova stare slave po Mesiji, biće ujedno najveća zadovoljština za sve pretrpljene pogrde i nepravde što ih je narod odabrani podnosio od neznabožaca.

Mesija će nadalje svoj narod poučiti o točnom vršenju zakona. On će mu pokazati put kako da postane pravedan vršeći zakon. On će sam biti najsavršeniji uzor u ispunjenju svake zakonske pravde.

Da bi Mesija mogao imati kakvu drugu zadaću, pogotovo da bi njegov završetak mogao biti završetak na križu, među dva razbojnika, to je za židovsko shvaćanje bio potpuni apsurd.

Uz židovsko shvaćanje o Mesiji i o mesijanskom kraljevstvu treba paralelno spomenuti i mišljenje samih apostola koji su došli iz istoga miliea opojenog spomenutim idejama. Premda su apostoli bili u trogodišnjoj školi Vječnog Učitelja, premda su bili uzgajani njegovom, majčinski suptilnom pedagogijom za sve ono što se imalo dogoditi na Kalvariji, ipak nisu bili dosta jaki da se otmu krivim idejama svoje okoline. I oni očekuju zemaljsko kraljevstvo i snebivaju se nad samom pomisli, da bi Krist mogao trpjeti i umrijeti.

Farizeji pitaju kada će doći kraljevstvo Božje.⁷⁸ To je pitanje bilo, iako neizraženo, i u ustima apostola. Stoga Petar, kad Krist spominje što sve čeka Sina čovječjega, presijeca Kristove riječi i odbacuje njegovu misao kao nemoguću stvar o kojoj ne treba trošiti riječi.⁷⁹

U apostola bilo je egoizma, i taj im je egoizam zamamnim bojama u budućem mesijanskom kraljevstvu dočaravao najčasnija mjesta i privilegovan položaj. Sjajan primjer za to je majka sinova Zebedejevih. No ako i odbijemo taj egoizam, ipak moramo priznati da nisu toliko lične ambicije stvarale u njihovoj duši sliku mesijanskoga kraljevstva, nego da je glavni smjer njihova mišljenja zacrtavala sredina iz koje su potekli — dakle duh i nauka farizeja.

Iz svega ovoga moramo zaključiti, da između onoga što su proroci prorekli o Mesiji i o njegovu kraljevstvu i narodnog židovskog shvaćanja, puca nepremostiv jaz koji nam u dušu ulijeva bojazan o mutnoj i zagonetnoj budućnosti.

⁷⁷ »Die politische Messiasidee war nur eine besondere Form eines verfeinerten Weltgeistes, der stets bereit ist, das göttliche Interesse dem irdischen unterzuordnen, und der Gottesherrschaft mit der Weltherrschaft verwechselt«, A. Reatz: Jesus Christus, p. 41 i 42.

⁷⁸ Luc. 17, 20.

⁷⁹ Mat. 16, 22.

Potomci Abrahamovi — baštinici obećanja.

Vidjeli smo dosada zadaću odabranoga naroda, barem u glavnim potezima, gledali smo narod što ga je Gospodin postavio čuvarom najvećeg blaga. Pred naše oči došli su i pretstavnici toga naroda, njegovi vode. Konačno smo vidjeli kakvog Mesiju očekuje narod i kakvo ima biti mesijansko kraljevstvo prema njegovu mišljenju.

A sad se pred nama otvara jedno vrlo važno pitanje: Tko je zapravo testamentarni nasljednik, a prema tome i zakoniti baštinik svih velikih Božjih obećanja? Tko je onaj na kome će se ta obećanja ostvariti?

Očito, Gospodin davajući ta blagoslovena obećanja, nije bio vezan ni na koga. Komu će On dati taj neizmjerni dar ljubavi svoje, potpuno ovisi o Njegovoj svetoj volji. Može da dade kome hoće. Ta On je Gospodin!

Izraelu su dana obećanja? Ali veli sv. Pavao: »Jer nisu svi ovi Izraelci koji su od Izraela.«⁸¹

A sv. Augustin kaže na te Pavlove riječi: »Zar nije to veliko čudo i duboka tajna, da mnogi koji su kao Izraelci rođeni — nijesu Izraelci — i mnogi nijesu sinovi, premda su djeca Abrahamova.«⁸²

Gospodin koji je dao obećanja Abrahamu poradi njegove žive, herojske vjere i odanosti⁸³ odredio je i to da baštinici tih obećanja budu potomci Abrahamovi.

Abraham je imao dva sina: s egipatskom robinjom Agarom Izmaela, a sa Sarom Izaka koji je začet čudesnim načinom. »A bijahu oboje stari i vremeniti, a u Sare bješe prestalo ono, što biva u žena.«⁸⁴

Iako je po prirodnom zakonu bilo sasvim nemoguće da Abraham u toj dobi ima djece, ipak taj veliki patrijarha čvrsto vjeruje Gospodinu, kad mu On prvi puta obećaje da će iz njega načiniti tako brojno potomstvo kao što su brojne zvijezde na nebu,⁸⁵ Abraham, unatoč sve prirodne nemogućnosti, vjeruje Bogu.

Vjeruje da to Bog može učiniti, i da će to uistinu učiniti, iako zna vrlo dobro, da je po prirodnim zakonima iscrpljena sva mogućnost za to veliko obećanje.

Sveto Pismo dodaje: »I vjerova Abram Bogu, i primi mu se u pravdu.«⁸⁶ Ova živa vjera Abrahamova bila je jak temelj na kojem je Bog gradio i dograđivao veliku zgradu svojih obećanja.

⁸⁰ Mat. 20, 21.

⁸¹ Rom. 9, 7.

⁸² »Nonne mirabilia magna sunt ista, profundumque mysterium, ut multi ex Israel nati, non sint Israel, et multi non sint filii, cum sint semen Abraham«, Migne: Patrologia I., XXXIII, p. 896.

⁸³ Gen. 15, 6; Rom. 4, 3; 9, 22; Jac. 2, 23.

⁸⁴ Gen. 18, 11.

⁸⁵ Gen. 15, 5.

⁸⁶ Gen. 15, 6; Rom. 4, 3; Gal. 3, 6; Jac. 2, 23.

Po Božjoj odredbi, kako sam spomenuo, ta su obećanja prešla na Abrahamove potomke. Na njih prešao je i svečani zavjet što ga je Gospodin učinio s njihovim praocem, vjernim Abrahamom. Svečanim tonom proglašuje Gospodin taj vječni zavjet između Sebe, Abrahama i potomstva njegova: »Ovo je zavjet moj između mene i vas i sjemena tvojega iza tebe, koji ćete držati: Neka se obrezuje između vas sve muško. A obrezivače okrajak tijela svojega da bude znak zavjeta između mene i vas.«⁸⁷

Po tom svečanom zavjetu Gospodin će biti Bog Abrahamov i Bog potomstva njegova,⁸⁸ a to potomstvo biće Bogom odabrani, posebno Njemu blizi narod. Zavjet je bio strogo obvezatan za svako muško dijete. »Muško kojemu se ne obreže okrajak tijela njegova, neka se istrijebi duša onoga iz naroda mojega, jer je prekinula zavjet moj.«⁸⁹

Pravni je dakle učinak zavjeta bio općenit. Vrijedio je za cijelo Abrahamovo potomstvo, dakle i za Izmaela i za Izaka.

A kako s obećanjima? Da li su i ona vrijedila za sve? Nikako! Sveto Pismo kaže dalje: »Otjeraš ovu služavku i sina njezina, jer neće biti nasljednik sin služavkin sa sinom mojim Izakom.«⁹⁰ Gospodin je potvrdio ove Sarine riječi, a onda sam nastavlja: »Jer će ti se u Izaku prozvati sjeme.«⁹¹

Dakle ne svi, nego samo Izakovi potomci baštinici su blagoslovenih obećanja. Izmael i njegovi potomci ne spadaju među one sretne baštinike mesijanskih obećanja.

Sveti Pavao raščlanjuje tu misao i kaže: »Nisu ono djeca Božja što su djeca po tijelu, nego se djeca obećanja računaju u potomstvo.«⁹² Dubokoumni sv. Jeronim tumači te riječi ovako: »Jedino u Izaku pozvani su i tada sinovi Abrahamovi, a ne i u Izraelu, iako je i on iz njegova koljena proistekao. Isto tako su sjeme Izakovo, ne oni koji su po tijelu rođeni, nego oni koji su po duhu, t. j. po vjeri Izakovoj.«⁹³

Dva su Izraela: jedan po tijelu, drugi po duhu. Izrael po duhu, to je pravi Izrael, to je baštinik i nosilac obećanja. »Izmael je samo „sjeme“, a nije dijete t. j. baštinik, a Izak je oboje.«⁹⁴

⁸⁷ Gen. 17, 10, 11.

⁸⁸ Gen. 17, 7.

⁸⁹ Gen. 17, 14.

⁹⁰ Gen. 21, 10.

⁹¹ Gen. 21, 12.

⁹² Rom. 9, 8.

⁹³ »In solo Isaac vocati sunt etiam tunc filii Abrahae: non etiam in Ismael, cum et ipse ex ejus stirpe descenderet. Item semen Isaac, non isti, qui secundum carnem nati sunt, sed hi, qui secundum spiritum sunt, hoc est, secundum fidem Isaac«, Migne: Patrologia I., XXX. p. 714.

⁹⁴ »Ismael ist nur „Samee“, nicht aber Kind d. h. Erbe; der andere aber Isaac ist beides«, Maier: Israel in der Heilsgeschichte, p. 19.

»U Izmaelu i Izaku promatra Apostol tipove nevjernih Izraelaca i vjernih kršćana. Izmael koji se prirodnim načinom rodio od Abrahama, tip je nevjernih Izraelaca, koji su doduše bili tjelesni potomci Abrahamovi, no nijesu bili duhovna djeca njegova, jer nijesu imali vjere Abrahamove.«⁹⁵

Istu misao naglašuje i Origen: »Neka se znade da se u Izrael ne računa onaj koji je po tijelu označen, nego onaj koji je po plemenitosti duha.«⁹⁶ Kod Boga koji je neizmjeran Duh, prednost imade duh. Materija, tjelesnost, krv dolaze u pozadinu.

Metafizika, spiritualnost imadu prvo mjesto.

Stoga On ne gleda na tjelesno rođenje, nego daje svoja obećanja onima kojima hoće, a to su duhovna njegova djeca, obilježena pečatom Abrahamove vjere.

Apostol naroda došao je tako na siguran teren i dokazao kako riječ Božja,⁹⁷ koja je obećala tako divna obećanja, nije propala, jer je u sjemenu Izakovu sačuvan nosilac tih obećanja. Sada ide Apostol dalje i navodi klasičan primjer Ezava i Jakova dokazujući na tom primjeru kako Bog ima pravo da daje svoja obećanja kome hoće.

Rebeka, žena Izakova, imala je dva sina: Ezava i Jakova. Bili su blizanci. I dok su obojica bili u utrobi matere, izabire Gospodin Jakova, mlađega, a ne starijega sina Ezava. Stariji će služiti mlademu.⁹⁸ Zar su tu djela odlučivala? Ta niti su mogli što zla, niti što dobra učiniti u utrobi materinjoj.

Gospodin izabire mlađega, jer tako hoće. Apostol se poziva na citat sv. Pisma St. Zavjeta: »Jakova sam ljubio, a na Ezava zamrzio.«⁹⁹

Malo čudno zvuči u našim ušima ta istočnjačka frazeologija, jer dolazimo u napast da samog Boga pozovemo na odgovornost. Zove Ga i Apostol naroda: »Što ćemo dakle reći, zar je nepravda u Boga?«¹⁰⁰ No kao da se on »izabrana posuda«¹⁰¹ odmah i prestrašio tog pitanja, apodiktički ga ruši i niječe. »Bože sačuvaj!«¹⁰²

Valja da najprije utvrdimo značenje riječi »ljubiti« i »mrziti«. Bog ne može stvorenje mrziti. Bog može mrziti i mrzi samo grijeh, a to stoga, jer se Bog i grijeh isključuju.

Glasoviti egzegeta sv. Pisma Cornelius a Lapide, tumačeći sv. Luku 14, 26 gdje dolazi ovaj naš »odio habere — mrziti«, kaže,

⁹⁵ Dr. Zagoda: Sv. Pismo N. Zavjeta, nota, p. 297.

⁹⁶ „*Νοεῖσθω δὲ ὁ Ἰσραὴλ οὐχ ὁ κατὰ σάρκα, ἀλλ' ὁ ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς ψυχῆς χαρᾶντιροῦζόμενος*“ Migne: Patr. graeca, XIII, p. 1488.

⁹⁷ Rom. 9, 6.

⁹⁸ Gen. 25, 23.

⁹⁹ Mal. 1, 2 i 3; Rom. 9, 13.

¹⁰⁰ Rom. 9, 14.

¹⁰¹ Act. 9, 15.

¹⁰² Rom. 9, 14.

da je to isto kao »postponere — zapostaviti«. A za mjesto sv. Pavla Rim. 9, 13 veli: »— Jakova sam ljubio —, t. j. Jakovu i njegovim sinovima po vjeri i duhu, kršćanima naime, dao sam blagoslov Abrahamov, t. j. one koji u Krista vjeruju, nje sam opravdao, posvetio i posinio; — na Ezava sam zamrzio — t. j. Idumejce, Židove i druge nevjernike, koji su potomci Abrahamovi po tijelu, čiji je tip bio Ezav, nje sam odvojio od moje pravde, svetosti i posinjenja«. ¹⁰³

Izrazi »mrziti« i »ljubiti« su antropomorfizmi, i dokazuju da princip, jednoga izabrati, a drugoga ne izabrati, ima svoj korijen samo u jedino u Bogu, a nikako izvan njega. ¹⁰⁴

Dr. Valentin Loch i Dr. Wilhelm Reischl komentiraju to mjesto ovako: »Jezično Stari i Novi Zavjet upotrebljava riječ »mrziti« kao jednostavnu opreku posebne ljubavi (I Moys. 29, 33; Ioan. 12, 25) u smislu (kod jednakih pretpostavka) da se jedan ne pretpostavi (Mat. 6, 24), što dakako presvetoj volji mora ostati slobodno, i čime se ne povređuje ničije pravo« (Moys. 25, 23; Mal. 1, 2, 3). ¹⁰⁵

Sv. Jeronim aplicira riječi: »Jakova sam ljubio« na pogane koji će vjerovati, a »na Ezava sam zamrzio« na nevjerne Židove koje je Gospodin odbacio. ¹⁰⁶

U svim tim tumačenjima glavni smisao je taj: Bog je svojom slobodnom voljom izabrao Jakova i njegovo potomstvo, i zato načinio od njega novi Izrael. U taj novi Božji Izrael spadaju svi oni koji su prava djeca Abrahamova. A prava su djeca Abrahamova oni koji imaju vjeru njegovu, a ne oni koji su djeca njegova samo po tijelu. Ta duhovna djeca, taj novi rod, taj spiritualni Izrael je Gospod izabrao da bude nosilac obećanja.

Ezava i njegove potomke t. j. sve one koji nemaju vjere Abrahamove, Bog nije izabrao, dakle oni nijesu nosioci blagoslovenih obećanja.

¹⁰³ »— Jacob ergo dilexi —, id est Jacobo et Jacobi filiis secundum fidem et spiritum, puta christianis, contuli benedictionem Abrahae, hoc est, eos in Christum credentes justificavi, sanctificavi, et in filios meos adoptavi; — Esau autem odio habui —, id est Idumeos, Judaeos aliosque infideles, qui sunt posterii Abrahae secundum carnem, et quorum typus fuit Esau, repuli a mea iustitia, sanctitate et adoptione«, Cor. a Lapide: Commentaria in omnes s. Pauli epistolas, p. 164.

¹⁰⁴ Maier: Israel in der Heilsgeschichte, p. 29.

¹⁰⁵ »Der Sprachgebrauch des A. und N. Testamentes nimmt „Hassen“ als einfachen Gegensatz des besonderen Liebens (I Moys. 29, 33; Ioan. 12, 25) mithin im Sinne des (bei gleichen Voransetzungen) Nichtbevorzugens des Einen (Mat. 6, 24) was auch dem heiligsten Willen wahlfrei bleiben muss und wodurch vornächst Niemandens Recht gekränkt wird. Moys. 25, 23; Mal. 1, 2, 3; Loch-Reischl: Die heiligen Schriften des A. i N. T. p. 46.

¹⁰⁶ Migne: P. graeca, XXX, p. 715.

Zar se Bogu može predbaciti nepravednost? Sveti Pavao je tu blasfemiju odbio najvećom indignacijom. Zar je Bog dužan komu dati? Tko je taj koji poziva Gospodina na odgovornost?

Zašto je Gospodin izabrao baš Jakova, a ne Ezava; zašto Gospodin jedne poziva, a odbacuje ili ne poziva druge; to spada iznad sfere ograničenoga ljudskoga uma. To spada u carstvo predestinacije, gdje pred malenim našim mozgom sviče neizmjernost.

Situacija je pred nama ova: Približio se čas da Gospodin ispuni ono što je po patrijarsima i prorocima kroz stoljeća naviještao. Dolazi eto čas, od svih časova najveći i najradosniji, kad će željno očekivani Mesija doći i donijeti mir, zadovoljstvo i ljubav sinovima Abrahamovim, ali samo duhovnoj djeci njegovoj, baštinicima najvećih obećanja.

(Nastavit će se.)

